

Постать Катерини Зарицької у пропагандистській діяльності ОУН, УПА

Ольга Гурська

Кафедра історії, теорії та практики культури, Національний університет "Львівська політехніка", УКРАЇНА, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, E-mail: hurskaoa@gmail.com

Abstract – In a post-war period publishing and publicism activity of OUN and UPA, which was carried out in the publicism articles, postals, was directed on dethronement of the ideological system principles of bolshevism, subsoil of soviet economy, and also education of young people in a spirit national patriotism. From between many prominent figures of national liberation motion of middle of the last century one of main places occupies Katerina Zaricka. It aimed to prevent claim of soviet power on West Ukrainian earths and total soviet of Ukrainian society, called not to bear with dependent position of people, but join in with a liberation movement. Katerina Zaricka wrote four articles which was utilized for teaching of underground shots and for distribution among a population.

Ключові слова – : Kateryna Zarytska, national liberation movement, Organization of Ukrainian Nationalists, Ukrainian Insurgent Army, OUN and URA publishing facilities of propaganda, publishing and publicist activities, german occupation, Soviet regime, national politics, Independent Ukraine, Bolshevistic ideology system.

I. Вступ

Події передодня та періоду Другої світової війни вже багато десятиліть глибоко досліджують українські та зарубіжні історики. Цікавість до цього періоду об'єктивно зумовлена довголітнім замовчуванням та викривленням історичних фактів у радянські часи. Вивчення цього питання важливе і під кутом зору осмислення проблеми формування української нації.

У повоєнний період видавнича та публіцистична діяльність ОУН та УПА, яка здійснювалася у публіцистичних статтях, листівках, була спрямована на розвінчування засад ідеологічної системи більшовизму, виховання молоді у дусі національного патріотизму.

II. Пропагандистська діяльність ОУН, УПА

Організація діяльності розгалуженого пропагандистського апарату ОУН і УПА була побудована на доволі високому рівні і включала в себе цілий комплекс питань, пов'язаних з розподілом повноважень та функцій, керівництвом та контролем за здійсненням пропагандистської діяльності, підбором та підготовкою кадрів та ін. 1

У пропагандистській діяльності так і у структурі ОУН чільне місце займала референтура пропаганди. Загалом діяльність референтури пропаганди будувалася на основі різного роду директивних документів. Їх умовно можна поділити на загальні

(інструкції, вказівки) та конкретні (наказ, розпорядження, доручення). Політвиховники УПА необхідні матеріали одержували від референтів пропаганди ОУН відповідного терену. Таким документом є інструкція (програма) "Вишкільна робота. Для внутрішнього вжитку, до Районів включно" 1949р., I. Справа росту кадрів : "Перед ОУН стоїть завдання здобути УСС. ОУН повинна доложити всіх старань, щоб забезпечити осягнення цієї мети якнайскоріше, якнайкраще, при якнайменших втратах. Це буде можливе тоді, коли ціла Організація буде рости. А ріст Організації можна забезпечити тільки через ріст кадрів... В наших рядах є, до нашого руху включаються люди різних середовищ, з різним ступенем загальної чи спеціальної освіти. Всім їм треба допомогти в опануванні того всього комплексу знань, який є необхідний для кожного члена ОУН, а потім допомогти їм стати на такому щаблі в організаційній гієрархії, на якому вони могли б проявити максимум своїх здібностей та принести найбільше користей Організації. До тих знань входять питання з українознавства, ідеології, політики українського націоналістичного руху, советознання, різні питання нашої організаційної роботи всередині і назовні Організації: справи пропаганди, служби безпеки, конспірації і ряд інших ... " 2

Всі оунівські інструкції того часу рекомендували провадом різних рівнів добирати в референтуру пропаганди найкращих, досвідчених, здібних людей. Перед кожним пропагандистом ставилося завдання ширити ідеї українського націоналізму на мітингах, в розмовах, у бесідах та шляхом "шептаной" пропаганди; постійно проводити ідейно-політичний наступ, доводити неминучість розпаду більшовицької імперії, по всій Україні пропагувати ідеї революційної боротьби. 3

Також одним із засобів пропаганди був друк листівок та газет. Крім них видавались і невеликі книжки, як наприклад "Концепція Самостійної України" (1949 рік), "Про наш план боротьби за визволення України в теперішній обстановці" (1951 рік) та ін. Крім цього видавались книжки і іншими мовами, які розповсюджувались серед червоноармійців та російськомовного населення України, як наприклад "Кто такие бандеровцы и за что они борются". Крім листівок публікувалась величезна кількість ідеологічних та суспільно-політичних праць. Найвідомішими авторами цих праць були Петро Федун на прізвисько "Полтава", Осип Дяків "Горновий", Дмитро Маївський "Петро Дума".

Періодичні видання УПА були одними із основних інструментів пропаганди. Варто згадати такі журнали як "Повстанець", "До Зброї", "Ідея і Чин"(1946р.), інформаційні вісники "Інформатор", "Бюлетень", "Бюро інформації УГВР". Часто, через різні обставини видання призупиняли випуск газет, або припиняли виходити зовсім.

За увесь час діяльності в підпільних друкарнях УПА було видано більш ніж 130 найменувань періодичних видань, півтисячі брошур, десятки вишкільних, мемуарних та поетичних збірок.

III. Постать Катерини Зарицької

З поміж багатьох визначних діячів національно-визвольного руху середини минулого століття одне з чільних місць посідає Катерина Зарицька.

Катерині Зарицькій, яка вже мала досвід пропагандистської роботи ще з часів німецької окупації (проводила практичні заняття з референтами-пропагандистами обласних осередків ОУН Тернопільської, Станіславської, Дрогобицької та Львівської областей. У березні 1945р. пройшла курси пропагандистів у с.Бишки Бережанського району Тернопільської обл.) керівництво ОУН доручило підібрати матеріали і підготувати кілька статей, що висвітлювали б сучасне становище українського народу та його боротьбу з більшовицькою окупацією. В осінньо-зимовий період 1945-1946 рр. "Монета" підготувала дві статті під псевдонімом У.Кужіль : "Науковість діалектичного матеріалізму", "Про бойкоти виборів до верховної ради СРСР".⁴

У першій статті К.Зарицька здійснила глибокий аналіз ідеологічних засад більшовизму. Її робота належить до серйозних історико-філософських досліджень. Виявляючи непересічну обізнаність у питаннях історії, філософії, фізики, авторка доводить неспроможність діалектичного матеріалізму, як методу, що послуговується антинауковими поняттями й доказами.⁵ Ця стаття вперше була надрукована в №10 журналу "Ідея і чин" за 1946 р. Паралельно вона друкувалась і в журналі "Пропагандист" (1946, №5).

Друга стаття "Про бойкоти виборів до верховної ради СРСР" була написана з приводу виборів до Верховної Ради й Ради Національностей СРСР, що мали відбутися 10 лютого 1946 року. Авторка закликала громадян України не брати участі у виборах, які заперечують демократичність народного волевиявлення та служать демонстрацією "доброї підтримки" радянській владі.

Катерина Зарицька була автором статей присвячених аналізу суті радянського імперіалізму: "Большевики і національне питання" та "Шляхи російського імперіалізму". Ці статті були видані окремими брошурами

та використовувались, як для вишколу підпільних кадрів так і для поширення серед населення.

У брошурі "Большевики і національне питання" авторка зазначає, що національна політика в СРСР має подвійну мету:1) стиснути в твердих лещатах всі національні тенденції в Радянському Союзі, не допустити, щоб вони зі середини розвалили московську імперію;2) служити приманкою для поневоленних народів, змусити їх боротися зі світовим імперіалізмом і надати СРСР роль покровителя національно-визвольних рухів.⁶ У статті "Шляхи російського імперіалізму" Катерина Зарицька дала аналіз політики більшовицької Росії.

Свою пропагандистську діяльність "Монета" втілювала не тільки на сторінках підпільних видань, а ще й у роботі зв'язковою головокомандувача УПА Романа Шухевича, референтом УЧХ (Українського Червоного Хреста).

Катерина Зарицька була нагороджена Срібним Хрестом Заслуги за активну роботу в організації УЧХ та за пропагандистську Бронзовим Хрестом Заслуги.

Висновок

Здобуття незалежності Української держави, пропагування цієї ідеї та залучення до боротьби за неї якомога ширших кіл населення були одними з центральних завдань, які стояли перед українськими націоналістичними організаціями. Саме тому в структурі УОН одне з центральних місць посідала саме референтура пропаганди. Усі члени цієї референтури і зокрема Катерина Зарицька боролися із тотальною радянізацією українського суспільства. У своїх статтях, брошурах, листівках, в періодиці вони закликали не миритися із підневільним становищем народу, а приєднуватися до визвольного руху.

References

- [1] О.М. Дмитренко, "Пропагандистська діяльність ОУН та УПА 1944-1950р.р.". – Львів.,С.21
- [2] www.cdvr.org.ua /Архів/Документи УОН та УПА/Вишкільні матеріали/ Програма вишкільної роботи теренових провідників "Вишкільна робота" січень 1949 р.
- [3] Онишко Л. Катерина Зарицька: Молитва до сина / Серія "Подвижники національної ідеї". – Львів: Світ, 2002. – 175с.
- [4] Там само – С.79
- [5] О. Стасюк "Видання ОУН (б) післявоєнного періоду : тематичний огляд публікацій" / Науковий збірник "Український визвольний рух" №6, Львів – 2006р. – 150ст.
- [6] Онишко Л. Катерина Зарицька: Молитва до сина Серія "Подвижники національної ідеї". – Львів: Світ, 2002. – 175с.